

ДИВООВИД
Антологія
української поезії
XX століття

Упорядкування Івана Лучука

ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

ББК 84(4Укр)-5
УДК 82-1(477)
Д44

*Сектор поезієзнавства
Львівського відділення Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка
Національної академії наук України*

Антологія «Дивоовид» є своєрідною панорамою української поезії ХХ століття.

111 поетів представлені 909 творами. Для нашої поезії минулого століття домінантою виявився модернізм, хоча і з багатьма перверзіями та суперечностями. Так чи інак, усе нове, що творилося, було завідомо модерним. Добірки розташовані у хронологічному порядку за часом народження авторів.

Видання «Дивоовид» започатковує однойменну серію поетичних антологій.

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-408-335-2 (серія)
ISBN 978-966-408-281-2

© Лучук І., упорядкування, передмова, 2007
© Богдан, макет, художнє оформлення, 2007

Микола Вороний

Перший правдивий модерніст української поезії. Увірвався до літературного буття з лагідними інтенціями реформувати поетичну мову. Майстер гармонійних дисонансів, піонер формальних пошуків, мрійливий лицар захмарного князівства. У театрі життя спорудив свою специфічну сцену, з якої поглядом сягав у позауявні емпіреї. Мав сміливість понад усе цінувати красу, прагнув облагороднювати марудну дійсність. Володів екстраординарним відчуттям слова, яке віддячувало йому взаємністю, піддаючись цілеспрямованим примхам.

ГРОТЕСКИ

I. БЛАКИТНА ПАННА

Має крилами Весна
Запашна,
Лине вся в прозорих шатах,
У серпанках і блаватах...
Сяє усміхом примар
З-поза хмар,
Попелястих, пелехатих.

Ось вона вже крізь блакить
Майорить,
Довгождана, нездоланна...
Ось вона — Блакитна Панна!..
Гори, гай, луги, поля —
Вся земля
Її виспіває: «Осанна!»

А вона, як мрія сну
 Чарівна,
 Сяє вродою святою,
 Неземною чистотою,
 Сміючись на пелюстках,
 На квітках
 Променистою росою.

І уже в душі моїй
 В сьйві мрій
 В'ються хмелем арабески,
 Миготять камеї, фрески,
 Гомонять-бринять пісні
 Голосні
 І сплітаються в гротески.

1912

II. ЧАРИ

«Дивись, коханий мій, дивись —
 В моїх очах весна!» —
 Казала так мені колись
 Красуня чарівна.

І я дивився в очі їй...
 Але з її очей
 Сміявся холод — Боже мій! —
 Беззоряних ночей.

«Цілуй уста, цілуй чоло... —
 Вона казала знов, —
 Я, мов Кастальське джерело,
 Натхну твою любов!»

І я в чаду солодких мрій
 Припав до уст і млів,
 Той поцілунковий напій
 Мене труїв, труїв.

«Стискай, коханий мій, стискай!
До серця пригорни!
В моїх обіймах — щастя, рай
І сни, рожеві сни!..»

Я чув той шепіт вже крізь сон
В обіймах білих рук —
І гинув, мов Лаокоон
В стисканні двох гадюк.

1912

III. СЕРЕНАДА

Зорійте ви, очі дівочі!
Вколисуйте піснею мрій,
Чаруйте щодня і щоночі,
Топіть у безодні своїй!

Хай сиплються з вас блискавиці,
Хай грають гадючки-вогні,
Щоб легше було таємниці
Ховати у серці на дні.

Люблю ваш огонь і принаду...
Нехай ви зрадливі, нехай!
Але ж я й люблю вас... за зраду,
За пекло і рай.

1912

IV. КОНТРАСТИ

Чому сумна вона була
Тоді, в хвилини раювання,
Коли прекрасного чола
Ще не торкалися страждання?
Чому сумна вона була?

Роман Лубківський

*Дзвінки строфи відлунюють по лісах,
лугах і долинах. Зачудовані олені
вслухаються в ті дзвінки відлуння,
впізнаючи в них свої сезонні голоси,
вдивляються в ті відлунні дзвони,
впізнаючи в них свої запитливі очі,
наче бачачи їх у прибережній воді лісових
озер. Поки олені вслухаються
та вдивляються у ті видимі відзвукі,
не треба їх турбувати, не варто до них
близько підкрадатися, бо тоді їх можна
сполохати, і вони прудко втечуть,
розвіявши вже виниклу мистецьку
імпресію. Частіше ловімо мить чуда.*

ВИДІННЯ

Спинімося, задумаємось...

Тут, під нами,

Трави стояли високі й сині,

Тіні проносились табунами,

І табуни пролітали, як тіні.

Росяні райдуги пломеніли,

День видавався добрим для лову...

Наготувавши лука і стріли,

Вийшов мисливець зі свого схову.

...Бризули краплі — стиглі, перлисті,

Гілка зламалася під стопою...

Ген — по траві, по квітках, по листі

Олені бігли до водопою.

Відбилися очі, і роги гіллясті,

І шиї шовкові в шовковій хвилі.

...Він усміхнувся — в незнамому щасті! —

Завмер у незнанім досі безсиллі...

А потім у темній тісній ясині,
Забувши про лови, про сон і вечерю,
Кремінним зубилом бив по камінні,
Дратуючи стуком сусідську печеру...

...Купались трави в рожевих тінях.
Іще не кошеними лугами
Олені бігли по чорних стінах,
Висіло сонце над їх рогами...

* * *

Цілу ніч кресали громи
О кресала свої... даремно! —
Із опаленими крильми
Не схилялось додолу дерево.

А гроза вже пішла на спад,
По лісах розвіялись смерки.
Майстер взяв деревини шмат
Із розчахнутої смереки.

Промовляв такі вже слова
У хвилину ранкову й пізню,
Що відчув — воно ожива
І його переймає пісню!

Чує він — так, воно живе!
Чує — кличе його неначе!
...Ходить дерево громове,
І сміється воно, і плаче.

Ходить дерево. Креше грім —
Тиша кришиться кришталева,
Розступаються перед ним
І, вклонившись, нишкнуть дерева.

ПРИХІД

Спочатку — ніч, а потім — обри
прийдуть сумні, як небеса.

І виймеш своє серце добре,
і кинеш псам.

І дивлячись на їх вечерю,
зайдешся кашлем, як плачем,
коли стріла, мов з глини стелю,
проб'є плече,

а друга схоче пожаліти
і вп'ється в горло, як оса.
Про що хрипітимеш тоді ти,
що скажеш псам,

які лизати вже готові
куточки губ твоїх ламкі,
де потекли дві цівки крові,
мов нерв, тонкі?!

ФОНЕТИКА

Ця мудра фатальність фонемних рядів,
ця туга за тілом у тюрмах транскрипцій,
ця музика болю, якій ти радів,
мов зламаній скрипці!

Вона над віками тебе піднесла,
бо перерозклавши в заплакані перли
зимові обійми води і весла
за хвилю якусь там до нашої ери,

коли ти метеликом палахкотів
в пекельному вогнищі асиміляцій
і смерті для себе найбільше хотів,
і вив, як собака, що личить собаці,

дала тобі тіло і тим вберегла
 від прагнень спроститись до звука, до болю,
 коли позривалися краплі з весла
 і стали рікою.

ПЕРЕДЗИМІВ'Я

Цератові, в цятинах, вечори.
 Вітрів халдейство — зле і хамовите.
 І звіздарі, і зір густі бори,
 і чорнокнижжя сну, і ворожбити,

і битих яблук ворох по садах,
 і — ах! — жоржин передзимовий запах,
 і кущ шипшини, чорний, наче грак,
 і миші зойкіт у совиних лапах.

О світе ясський, листопадний, мій,
 освячений, оплаканий, обмитий,
 а чи посмієш вмерти (о посмії!),
 хоч сил нема ні вмерти, ані жити ?!

* * *

Коли зависнеш немовлям в колиці
 над прірвою бездонною віків
 і щастя визнаєш, бо побачиш зблизька,
 мов сто підків,

себе самого в ореолі чорнім,
 о царю тьми,
 коли в якомусь золотому жовтні,
 горгаючи запилені томи,

у хаосі кириличнім, в бедламі
 напівзабутих буковок, в морях
 чужих печалей, на краю самім
 путі з варяг

у греки вздриш в одному з міст могучий
талант чужий,
що присмоктався, наче куш до кручі,
до гострих очеретів людських ший,

позаздриш як нікому ще не заздриш,
бо врешті-решт хто є для нього ти —
зацямканий піт з душею газди,
який не встиг

ні зло пізнати, ні добру навчитись
за сто життів
і в ста народів?! Він же, ненаситець,
він навіть богом стати не схотів,

бо небеса ні кров'ю не боліли,
ні сліз не знали. Стомлений від бід,
ти нині ще на чорне і на біле
поділиш світ.

ПІЗНЕ БАРОКО

Знову і знову завіти нові
перегортаєш, немов ненароком.
Може, то плаче бароко в тобі,
пізне бароко.

Може, то мужність проснулася чи
привидом бродять останні надії,
може, то в тобі ще й досі звучить
плач Єремії.

Пізно гадати! Гортай сторінки,
та обростай пилюгою і мохом.
Темні століття. Темні думки.
Пізне бароко.